

JEL Classification: M120

DOI:10.46361/2449-2604.8.1.2021.77-87

საქართველოს სადაზღვევო ბაზარი: პრობლემები და პერსპექტივები

დავით ვეკუა

გურამ თავართქილაძის თბილისის
სასწავლო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი
თბილისი, საქართველო
E-mail: david.vekua@yahoo.com
orcid.org /0000-0003-3933-7746

ჩვენი კვლევის საგანს წარმოადგენს ერთი მხრივ საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის სირთულეები და გამოწვევები და მეორეს მხრივ კი მისი განვითარების და სრულყოფის პერსპექტივები.

სადაზღვევო ბაზარი წარმოადგენს ფინანსური მომსახურების უმნიშვნელოვანეს სექტორს, რომელიც ინტეგრირებულია თანამედროვე ეკონომიკურ ურთიერთობათა სისტემაში და არის ინვესტიციებისთვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფინანსური წყარო. სადაზღვეო სექტორის განვითარება ზრდის მოსახლეობის სოციალური დაცულობის ხარისხს და შესაძლებლობას იძლევა გაღრმავდეს სახელმწიფოსთან მისი სოციალური და ეკონომიკური თანამშრომლობა.

სადაზღვევო ბაზარი, ისევე როგორც მთლიანად ფინანსური ბაზარი, მსოფლიოს ეკონომიკის უაღრესად დინამიური და სწრაფად ზრდადი სექტორია, რომელშიც გლობალიზაციის შედეგად ერთგვრიან ახალი მონაწილეები, მარკეტინგის თანამედროვე ტექნოლოგიები, ინოვაციური სადაზღვევო პროდუქტები, რის შედეგადაც მსოფლიოს სადაზღვევო ბაზარი განიცდის მნიშვნელოვან ტრანსფორმაციას და მოდერნიზაციას.

კვლევამ გვიჩვენა, რომ საერთაშორისო სადაზღვევო ბაზრიდან საქართველოს სადაზღვევო ბაზარზე წამოსული იმპერატივები აუცილებლად მოითხოვს ჩვენს სადაზღვევო ინდუსტრიაში ჩამოყალიბებული სტერეოტიპების ტრანსფორმაციას, რასაც უნდა მოყვეს საქართველოს სადაზღვევო ბიზნესში არსებული პარადიგმის სერიოზული კორექტირება. კვლევის ჩატარების პროცესში აქცენტი გაკეთდა საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის თანამედროვე მდგომარეობაზე და იმ პრობლემებზე, რომლებიც აფერხებს სადაზღვევო ინდუსტრიის განვითარებას.

კვლევის მიზანია, წარმოვაჩინოთ საქართველოში სადაზღვევო ბაზარზე არსებული სირთულეები და მისი

განვითარების სამომავლო პერსპექტივები, ხოლო სიახლეს კი წარმოადგენს ანალიზის, დაკვირვების, ინდუქციური და დედუქციური მეთოდების გამოყენების შედეგად ჩამოყალიბებული ის დასკვნები და რეკომენდაციები, რომელთა რეალიზაციის შედეგად შესაძლებელი იქნება სადაზღვევო ბაზრზე არსებული მდგომარეობის შემდგომი სრულყოფა და განვითარება.

შემოსულია რედაქციში:

თებერვალი, 2021

რეცენზირებულია:

მარტი, 2021

საკვანძო სიტყვები: სადაზღვევო ბაზარი, მოზიდული პრემია, რისკების დაზღვევა, ასანაზღაურებელი ზარალი, გადაზღვევა, სადაზღვევო კულტურა.

JEL Classification: M120
DOI:10.46361/2449-2604.8.1.2021.77-87

GEORGIAN INSURANCE MARKET: PROBLEMS AND PROSPECTS

DAVID VEKUA

Guram Tavartkiladze Tbilisi

Teaching University

Associate Professor

Tbilisi Georgia

E-mail: david.vekua@yahoo.com

orcid.org / 0000-0003-3933-7746

The aim of the given research is, on the one hand, to identify the problems and challenges of the Georgian insurance market and, on the other hand, to outline the prospects of its development and improvement.

Insurance market is one of the most important sectors of financial service, which is integrated in the system of contemporary economic relations and represents one of the significant financial sources for investing. Development of the insurance sector increases the social safety of the population and enables the enhancement of social and economic cooperation with the State.

Insurance market, like the entire financial market, is an extremely dynamic and rapidly increasing segment of the world economy. As a result of globalization, it has involved new participants, modern marketing technologies and innovative insurance products. Hence, the world's insurance market undergoes significant transformation and modernization.

Research has proved that the imperatives of the international insurance market imposed on Georgia require the transformation of stereotypes widespread in the country's insurance industry. This should be followed by significant correction in the current paradigm of Georgia's insurance industry. The given research focuses on the present state of the Georgian insurance market and the problems hampering the transformation of the insurance industry into an efficient system of protection of the population from possible risks.

The aim of the research is to identify the challenges of the Georgian insurance market and outline the prospects of its development. The novelty of the research consists in the conclusions and recommendations worked out on the basis of observation, as well as inductive and deductive methods. Implementation of these recommendations will enable further development and improvement of the insurance market.

Edited by:

February, 2021

Reviewed by:

March, 2021

Key words: *insurance market, attracted bonus, insurance of risks, recuperation of damage, reinsurance, insurance culture.*

შესავალი

დღეს, თანამედროვე მსოფლიოში, სადაზღვევო ბიზნესი წარმოგვიდგება, როგორც მასშტაბური რესურსების მფლობელი ფინანსური მომსახურების სექტორი, რომელსაც ეკონომიკის გლობალიზაციის პირობებში აღარ აქვს შეზღუდული კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილების შესაძლებლობა. გლობალიზაციამ ერთის მხრივ მნიშვნელოვნად გაზარდა დაზღვევის, როგორც ფინანსური ბაზრის საივესტიციო შესაძლებლობები და მეორეს მხრივ დააჩქარა მისი სახელმწიფოებთან, როგორც სოციალური და ეკონომიკური პარტნიორთან თანამშრომლობის პროცესი. მექანიზმი, რომლითაც მთავრობამ სადაზღვევო ბიზნესზე ზემოქმედება შეუძლია მოახდინოს, არის ზედამხედველობა და მისი საკანონმდებლო რეგულირება. საკანონმდებლო სივრცის ლიბერალიზაციის, ამ პროცესის წარმატებული იმპლემენტაციის და სადაზღვევო ინსტრუმენტების გამოყენებით შესაძლებელია გაიზარდოს მოსახლეობის რისკებთან დაცვის ხარისხი და ამავე დროს სადაზღვევო ინდუსტრიაში გაჩნდეს ინვესტიციების მოზიდვა ახალი პერსპექტივა.

ლიტერატურის მიმოხილვა: ჩვენი ქვეყნის განვითარების დიალექტიკა, ეკონომიკური აქტიურობა და ეკონომიკის მოდერნიზება ყოველთვის ახალ გამოწვევებს უკავშირდება. ამ გამოწვევებს თავი ვერ სადაზღვევო ბიზნესმა დააღწია, ვინაიდან სადაზღვევო ბაზრის პრობლემატიკა და რისკები მნიშვნელოვნად დაკავშირებულია სადაზღვევო ბიზნესის ინსტიტუციონალურ პრობლემებთან და მისი განვითარების პერსპექტივებთან. გლობალურ ეკონომიკაში მას შემდეგ, რაც აქტიურად დაიწყო საქართველოს ბიზნეს გარემოს ინტეგრაცია, რისკების დადგომის ალბათობა კიდევ უფრო ამაღლდა და გაიზარდა.

საქართველოში რისკების თავიდან აცილების, რისკის მართვის სტრატეგიის შერჩევის პროცესში, დღეს უკვე ბევრი ბიზნესმენი თუ რიგითი მოქალაქე კარგად აცნობიერებს, რომ რისკებიდან დამდგარი ზარალის მინიმიზაციის და რისკების პრევენციის საუკეთესო საშუალება დაზღვევაა. გარდა რისკებიდან დაცვის პრევენციისა, საქართველოში სადაზღვევო სისტემა უკვე ჩამოყალიბდა, როგორც ფინანსური ურთიერთობებზე ზემოქმედების მძლავრი ინსტრუმენტი, ხოლო სადაზღვევო კომპანიები კი ფინანსურად ძლიერ სააქციო საზოგადოებებად, რომლებიც საბანკო სექტროთან მჭიდრო თანამშრომლობის ფორმატით ანხორციელებენ ქართული ეკონომიკის ინვესტირებას და დაკრედიტებას.[6.გვ.61]

სადაზღვევო ბაზარი - ეს არის სოციალურ - ეკონომიკური გარემო, ეკონომიკური ურთიერთობების განსაკუთრებული სფერო, სადაც ყიდვა-გაყიდვის ობიექტად გამოდის სადაზღვევო დაცვა, ფორმირდება მასზე მოთხოვნილება და მიწოდება. სადაზღვევო ბაზარზე საქონლად გამოდის სადაზღვევო მომსახურება.[9.გვ. 322]

სადაზღვევო ბაზარი, ისევე როგორც მთლიანად ფინანსური ბაზარი მსოფლიოს ეკონომიკის უაღრესად დინამიური და სწრაფად ზრდადი სეგმენტია, სადაც გლობალიზაციის შედეგად შემოდინა ახალი მონაწილეები, მარკეტინგის თანამედროვე ტექნოლოგიები, ინოვაციური სადაზღვევო პროდუქტები, რის შედეგადაც მსოფლიოს სადაზღვევო ბაზარი განიცდის მნიშვნელოვან ტრანსფორმაციას და მოდერნიზაციას.

განსაკუთრებით სწრაფი ტემპებით იზრდება მსოფლიო სადაზღვევო ბაზარზე აზიური სახელმწიფოების წილი. პირველ რიგში ეს ეხება ჩინეთს. ექსპერტული შეფასებებით 2026 წლისთვის ჩინეთი გახდება ამერიკის შეერთებული შტატების შემდეგ ყველაზე

უფრო დიდი და კონკურენტუნარიანი სადაზღვევო ბაზარი. 2026 წლამდე აზიის კონტინენტზე (იაპონიის გამოკლებით) ყოველწლიური შემოსვლების ზრდა(მოზიდული პრემიის) სადაზღვევო სფეროში შეადგენს 7.3%-ს, მაშინ როდესაც დასავლეთ ევროპაში ასავე ექსპერტული შეფასებებით იგივე ინდიკატორი შეადგენს 2,9%-ს. [13.გვ.318]

კვლევის მეთოდოლოგია : კვლევის მიზანია წარმოვაჩინოთ საქართველოში სადაზღვევო ბაზარზე არსებული სირთულეები და მისი განვითარების სამომავლო პერსპექტივები, ამ მიზნით კვლევის პროცესში გამოყენებულ იქნა ანალიზის, დაკვირვების, ინდუქციური და დედუქციური მეთოდები. ამ მეთოდების გამოყენებამ მოგვცა საშუალება უფრო სიღრმისეულად და კორელაციურად დაგვეჩვენა პრობლემები და შეგვესწავლა ის სირთულეები, რაც ხელს უშლის საქართველოში სადაზღვევო ბაზრის ინფრასტრუქტურის სრულყოფას და აფერხებს ქვეყანაში რისკებიდან თავის დაცვის ეფექტური სისტემის ჩამოყალიბებას.

კვლევის შედეგი: საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებში, სახელმწიფო რეგულირება სადაზღვევო ბაზარზე რამოდენიმე მიმართულებით ხორციელდება: პირველი ეს არის სადაზღვევო ბაზრის კანონმდებლობით რეგულირება და მართვა; მეორე -სოციალური სადაზღვევო პროგრამების სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსება და მესამე - სახელმწიფო ბიუჯეტგარეშე სადაზღვევო ფონდების ჩამოყალიბება და მათი იმპლემენტაცია.

საქართველოში სადაზღვევო ბაზარზე სახელმწიფო რეგულირების სამივე ვექტორი სახეზეა: - პირველი - 1997 წელს მიღებულია კანონი „დაზღვევის შესახებ“, რომელიც არეგულირებს დაზღვევის სფეროში სამართლებრივ ურთიერთობებს;

- მეორე - სახელმწიფო ბიუჯეტიდან 2013 წლიდან მთავრობის დადგენილებით

საყოველთაო ჯამდაცვის პროგრამის ფარგლებში დაიწყო სამედიცინო ნოზოლოგიების დაფინანსება, რომელიც ადრე კერძო სამედიცინო დაზღვევით ფინანსდებოდა და რამაც სადაზღვევო ბაზრს, კერძო სამედიცინო დაზღვევის მიმართულებით საკმაოდ მნიშვნელოვანი კონტიგენტი დაათმობინა; - მესამე - 2018 წელს მიღებულია კანონი, „დაგროვებითი პენსიის შესახებ“, რომელმაც მოსახლეობის დაბალი მსყიდველობის უნარიანობიდან გამომდინარე სადაზღვევო კომპანიებს კერძო საპენსიო დაზღვევის მსურველთა რაოდენობა მნიშვნელოვნად შეუმცირა. ამ კანონის თანახმად, საპენსიო დაზღვევა სავალდებულოა და მისი არქიტექტონიკა, არა თაობათა სოლიდარობის პრინციპზე, როგორც ეს ევროკავშირის უმეტეს ქვეყნებშია ორგანიზებული, არამედ პენსიის დაგროვების პრონციპზეა მორგებული.

დაგროვებითი პენსიის სქემა არ იძლევა საშუალებას დაზღვევის დახმარებით გაუმჯობესდეს დღეს არსებული პესსიონესთა მდგომარეობა, ხოლო რაც შეეხება მომავალ დანაზოგებს აქ ბევრი ისეთ რისკებია, რომელთანაც გამკლავებას დიდი დაკვერვება და შორსმჭვრეტელობა სჭირდება, ვინაიდან სავალდებულო დაგროვებითი საპენსიო მოდელი ბევრ ხიფათს შეიცავს მაღალითად: ინფლიაცია, სავალუტო რისკები, ეკონომიკური კრიზისები, პანდემია და სხვა.

სამართლიანი კონკურენტული გარემოს ჩამოყალიბება, არის საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ამოცანა. დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის ანგარიშის მიხედვით, 2020 წლის 9 თვის მონაცემებით ბაზარზე 18 სადაზღვევო კომპანია ფუნქციონირებს, ამავე პერიოდში სადაზღვევო კომპანიების წმინდა მოგება 44,3 მლნ ლარი შეადგინა, ხოლო მოზიდულმა პრემიამ - 513,4 მლნ ლარი. წინა წლის ანალოგიურ პერიოდ-

თან შედარებით მოზიდულმა პრემიების მოცულობა გაზრდილია 6.7 %-ით. დაზღვევის სახეობებიდან მოზიდული პრემიების მიხედვით ყველაზე დიდი წილი სამედიცინო დაზღვევაზე მოდის (41,2 %).[14]

მიუხედავად იმისა, რომ სადაზღვევო ინდუსტრია საქართველოში დინამიურად ვითარდება მისი წილი ქვეყნის ეკონომიკაში ჯერ კიდევ მცირეა, 2020 წლის 9 თვის მონაცემებით თუ მთლიანი სადაზღვევო პრემიის მოცულობას შეუფარდებთ მთლიან შიდა პროდუქტს, ეს მაჩვენებელი იქნება - 1,15%.[15], მაშინ როდესაც იგივე მაჩვენებელი ევროკავშირის ქვეყნებში 7-8%-ია. ევროპის დაზღვევისა და გადაზღვევის ფედერაციის (Insurance Europe) ბოლო ანგარიშის მიხედვით, 2015 წელს დაზღვევის პენეტრაცია (მთლიანი მოზიდული პრემიის ფარდობა მთლიან შიდა პროდუქტთან) საშუალოდ 7,4%-ია და ვარირებს 0,9%-ს(ლატვია) და 11,4%-ს(ფინეთი) შორის.[12]

სამართლიანი კონკურენციას, საქართველოს სადაზღვევო ბაზრიზე მნიშვნელოვნად აფერხებს მსხვილ სადაზღვევო კომპანიების ხელში კაპიტალის კონცენტრაციის პროცესი. იმის გამო, რომ ბაზარი სუსტად დივერსიფიცირებულია მნიშვნელოვანი სადაზღვევო ფინანსური რესურსები თავს იყრის რამოდენიმე კომპანიის ხელში. ასე მაგალითად: 2020 წლის 9 თვის მონაცემებით ბაზარზე მოქმედი 18 სადაზღვევო კომპანიიდან ოთხზე: ჯიპიაი ჰოლდინგზე, ალდაგზე, თბისი დაზღვევაზე, და იმედიLზე მთლიანად ინდუსტრიაში გამომუშავებული პრემიიდან 60,1% მოდის.[14]

მცირეა სადაზღვევო ბაზარზე სადაზღვევო კომპანიების მიერ მომხმარებლებისთვის შეთავაზებული სადაზღვევო პროდუქტების ასორტიმენტი. 2020 წლის 9 თვის მონაცემებით სადაზღვევო კომპანიების მიერ მოზიდული პრემიის 41% სამედიცინო დაზღვე-

ვაზე მოდის. აქედან ნახევარზე მეტი ორ კომპანიის ჯიპიაი ჰოლდინგის - 29% და იმედი L-ს - 24% მიერაა მოზიდულია. მოზიდული პრემიების ხვედრითი წელის მიხედვით მეორეა სახმელეთო ავტოტრანსპორტის დაზღვევა, სადაც ამავე სანგარიშო პერიოდში მოზიდულია მთლიანი პრემიის 15,3%. ავტოტრანსპორტის დაზღვევაში ლიდერობს თბისი დაზღვევა, რომელსაც ბაზრის ამ სეგმენტის 23% უკავია, შემდეგია ალდაგი-19% და ჯიპიაი ჰოლდინგი -17%.[14]

საქართველოში სადაზღვევო ბიზნესში სამართლიანი კონკურენციის პირობების ჩამოყალიბებაზე ბევრი კორელაციური(ურთიერთდაკავშირებული) ფაქტორი ზემოქმედებს, მათ შორისაა: ბაზრის მონაწილეთა რესურსული შესაძლებლობები, სადაზღვევო კომპანიების ბაზარზე ოპერირების ტრადიციები და გამოცდილება, სადაზღვევო პროდუქტების ასორტიმენტი და ხარისხი, ბაზრის სახელმწიფო რეგულაციის დონე და ხასიათი, მომხმარებელთა ინფორმაციული უზრუნველყოფა და სხვა.

უსამართლობა, კონკურენციის პირობებში პირველ რიგში ბაზრის მონაწილეთა ქონებრივი და ფინანსური აქტივების რაოდენობითა და ხარისხით არის განპირობებული. ფინანსურად ძლიერ სადაზღვევო კომპანიებს მეტი შანსები აქვთ სადაზღვევო პროდუქტებზე ფასებით მანიპულირების და რეგულირების, წარმატებული რეკლამისა და პიარის განხორციელების, მენეჯმენტის და მარკეტინგის სრულყოფის, კონკურენტების ბაზრიდან განდევნის მიზნით სხვა მონაწილეებთან სხვადასხვა ტიპის მორიგებებისა და შეთანხმებების დადების და სხვა.

გარდა ფინანსური რესურსების სიმცირისა, თანამედროვე მენეჯმენტისა და მარკეტინგის სფეროში საქართველოში სადაზღვევო ინდუსტრია აწყდება ინტელექტუალურ და ორგანიზაციულ სირთულეებსაც. ეს ისე

არ უნდა გავიგოთ, თითქოს საქართველოში არ არის ამ სფეროში კვალიფიციური სპეციალისტები, წარმატების სულრვილი ან მონდომება. რა თქმა უნდა არა. საქართველოში სადაზღვევო ინდუსტრია ფლობს გარკვეულ ინტელექტუალურ პოტენციალს მათ შორის ბევრი ახალგაზრდა პერსპექტიული მენეჯერი, მაგრამ ხშირად ინოვაციური საქმიანობა შემდგომში ვეღარ ვითარდება, რადგან ფერხდება ახალი სადაზღვევო პროდუქტების ბაზრისთვის თავისდროული შეთავაზება. არადა სწორედ ეს გარემოებაა ინვესტორისთვის გადაწყვეტილების მიღების აუცილებელი პირობა. რადგან სადაზღვევო ბიზნესი, მაღალ რისკებს შეიცავს და ამის გამო ის მაღალ შემოსავლებზეა გათვლილი.

უკანასკნელი წლებია აშკარად ჩანს, რომ საქართველოში სადაზღვევო ბაზრის განვითარებას პრობლემები არა მარტო სადაზღვევო პროდუქტების პოტენციალურ მომხმარებელთა შემოსავლიანობის დაბალი დონით და სადაზღვევო კულტურის სუსტი ტრადიციებით არის განპირობებული, არამედ სადაზღვევო კომპანიებში კვალიფიციური ანდერრაიტერების და აქტუარების ნაკლებობითაც, რის გამოც ხშირად ვერ ხერხდება სადაზღვევო კომპანიებში რისკების პროფესიონალური მართვა და განვითარების სტრატეგიის შემუშავება.

საქართველოში სადაზღვევო ბაზრის განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა აგროდაზღვევა. მთავარი პრობლემა, რომელიც აფერხებს სადაზღვევო ბაზრის ამ სეგმენტის განვითარებას არის, ერთის მხრივ მცირე ფერმერთა მხრიდან ზარალების აუნაზღაურებლობის რისკების შიში და მეორეს მხრივ ფერმერთა ხელთ არსებული ფინანსური რესურსების სიმცირე. მცირეა იმ აგრორისკების ჩამონათვალი (სეტყვა, ქარი, ჭარბი ნალექი, ყინვა), რასაც სადაზღვევო კომპანიები ანაზღაურებენ, ხო-

ლო ფერმერთა მხრიდან მოთხოვნადი ისეთი აგრორისკების დაზღვევა, როგორცაა გვალვა, არასეზონური ყინვები და სხვა, სადაზღვევო კომპანიების მიერ არ ანაზღაურდება. სადაზღვევო ურთიერთობების განვითარებას აფერხებს ასევე საჯარო რეესტრში მიწების საკუთრებაში დაურეგისტრილობის პრობლემა. ამის გამო ბევრი ფერმერი რჩება სადაზღვევო მომსახურების გარეშე. ხშირია დავები ზარალების შეფასებასთან დაკავშირებითაც.

დასავლეთში არსებობს დიდი ტრადიცია სიცოცხლის დაზღვევის იგი მოიცავს დაზღვევის სახეობთა მთელ ასორტიმენტს, რომლებიც ერთმანეთთან მჭიდროდ არიან დაკავშირებული, სადაც დაზღვევის მთავარი ფიგურანტი (ანუ ობიექტი) არის დაზღვეული პიროვნება ან მისი ოჯახი, ნათესავები, საქმიანი პარტნიორები. დასავლეთში ეს ინტერესი საბაზრო ეკონომიკის ევოლუციის ხონგრძლივი პროცესის შედეგად და მასთან დაკავშირებულ რისკების გაჩენასთან ერთდ ჩამოყალიბდა.

სიცოცხლის დაზღვევა მსოფლიო სადაზღვევო ბაზარზე ერთ-ერთი ყველაზე მოთხოვნადი, კომბინირებული და ტრადიციული პროდუქტია, სამწუხაროდ მრავალ მიზეზთა გამო ის საქართველოს სადაზღვევო ბაზარზე ბევრი წელია ნაკლებად გაყიდვადია. ეს პირველ რიგში მოსახლეობის უმუშევრობის მაღალი და შრომის ანაზღაურების დაბალი დონით არის განპირობებული. თუმცა გარდა მოსახლეობაში ფინანსური რესურსების სიმცირისა ეს მენტალური პრობლემაა. 2020 წლის 9 თვის მონაცემებით სადაზღვევო კომპანიების მიერ მოზიდული პრემიის მხოლოდ 7% მოდის სიცოცხლის დაზღვევაზე, აქედან თითქმის ნახევარ მოდის სადაზღვევო კომპანიის თბისი დაზღვევაზე და 27% ალდაგზე.[14]

ამ ორი სადაზღვევო კომპანიისთან და-

კავშირებული არიან საქართველოს ორი უმსხვილესი ბანკი თიბისი და საქართველოს ბანკი, რომლებიც იმ ფიზიკურ პირებს, ვინც იღებს სესხს ამ ბანკებიდან სთხოვენ დაზღვიონ სიცოცხლე ზიმოთ ჩამოთვლილ სადაზღვევო კომპანიებში. ამ შესაძლებლობას მათ კანონი აძლევთ, და რადგან ეს ასეა, მათი მოტივაცია სრულიად ნათელია გაზარდონ მათთან დაკავშირებული სადაზღვევო კომპანიების აქტივების ღირებულება და მიიღონ მეტი მოგება. სადაზღვევო ბაზარზე ამ ბრძოლაში გამოყენებულია, როგორც სამართლიანი კონკურენციის ასევე არასამართლიანი კონკურენციის ზოგიერთი მეთოდი, რომელსაც მეშვეობითაც კონკურენტულ ბრძოლაში სადაზღვევო კომპანიები რომლებიც არიან ბანკების „ქოლგის ქვეშ“ იღებენ(რიგ შემთხვევებში დაუმსახურებელ) უპირატესობას. სადაზღვევო პროდუქტისთვის ბრძოლაში ბაზარზე უპირატესობის მოპოვება ხდება უმეტეს შემთხვევაში არა მომხმარებლისთვის უკეთესი სადაზღვევო მომსახურების შეთავაზებით, არამედ შიდა კორპორაციული მექანიზმების გამოყენებით, რომლის შემდეგაც(ამ უპირატესობის გამოყენების შედეგად) მიმდინარეობს მიზანმიმართულად სადაზღვევო ბაზრიდან კონკურენტების გამოდევნის და მომხმარებლებზე საკუთარი პირობების მოხვევის პროცესი.

საქართველოში ავტომფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევა სადაზღვევო ბაზრის განვითარების ერთ-ერთი პერსპექტიული მიმართულებაა. გარდა იმისა, რომ ის მილონზე მეტ მანქანას დაზღვევებს საქართველოში და დიდ ფინანსური რესურსების მოზიდვის შესაძლებლობას მისცემს სადაზღვევო კომპანიებს, ასევე დაზღვევის ამ სახეობის იმპლემენტაციას ექნება სოციალური დაცვის მნიშვნელობა, ვინაიდან ავტომფლობელებს

აღარ მოუწევთ ავტოავარიებისა და სხვა დაზღვევის პირობებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში ზარალების ანაზღაურება საკუთარი ჯიბიდან.

2020 წლის 9 თვის მონაცემებით, სადაზღვევო ბაზარზე მნიშვნელოვნად გააქტიურებულია სადაზღვევის პროცესი. სადაზღვეულია 102, 9 მილიონი ლარი სადაზღვევო მომსახურება და წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედერებით ეს მაჩვენებელი გაზარდილია 6,4 პროცენტული პუნქტით. 2020 წლის 9 თვის მონაცემებით სადაზღვევაზე გადახდილმა თანხებმა მთლიან მოზიდულ პრემიებთან მართებაში შეადგანა 21%. ამ მიმართულებით განსაკუთრებით აქტიურობდნენ სადაზღვევო კომპანიები ჰუალინგ დაზღვევა და უნისონი, სადაც სადაზღვევის წილმა მაზიდულ პრემიებთან მიმართებაში შეადგინა შესაბამისად 69% და 57%[14].

თუ სადაზღვევას სადაზღვევო პროდუქტების ჭრილში განვიხილავთ ვნახავთ, რომ ძირითადად სადაზღვევა ხდება ქონების, ტრანსპორტის და ტვერთების, ანუ იქ სადაც ზარალების დადგომის სიხშირე და მოსალოდნელი ზარალების სიდიდე მაღალია.

სადაზღვევო ბიზნესი, როგორც ფინანსური შუამავალი, გარდა მისი უშუალო ფუნქციისა, რასაც წარმოადგენს დაზღვეულთა ფინანსური და ქონებრივი ინტერესების დაცვა, აქტიურად მონაწილეობს ეკონომიკის ინვესტირების პროცესშიც. 2019 წელს საქართველოს სადაზღვევო კომპანიებმა ინვესტიციებიდან მიიღეს შემოსავალი 19,6 მილ.ლარი აქედან 74, 2% ამ შემოსავლისა არის საკრედიტო დაწესებულებებში განთავსებული დეპოზიტები[14]. ვფიქრობთ, რომ ინვესტიციებიდან მიიღებულ შემოსავლებში დეპოზიტების ასეთი მაღალი ხვედრითი წილი განპირობებულია, როგორც მენეჯმენტის გადამეტებული სიფრთხილით, ასევე ბეზ-

ნესწრების მხრიდან, სადაზღვევო კომპანიებისადმი ნაკლებად საინტერესო საინვესტიციო წინადადების შეთავაზებით.

საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის სტრუქტურასა და განვითარების ვექტორებზე მნიშვნელოვან ზემოქმედებას ახენს საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესი. საქართველოსა და ევროკავშირის შორის დადებული ასოცირების ხელშეკრულება სადაზღვევო ინდუსტრიას უყენებს ახალ მოთხოვნებს, რომლებიც სამ ძირითად მოთხოვნად შეიძლება დავაჯგუფოთ :

1. ავტომფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის კანონის მიღება და მისი იმპლემენტაცია;
2. სადაზღვევო სისტემის ფინანსური მდგრადობისა და გადახდისუნარიანობის ამაღლება;
3. მომხმარებელთა უფლებების დასაცავის ხარისხის გაუმჯობესება.

ავტომფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის კანონის მიღება, უზრუნველყოფს სადაზღვევო ინდუსტრიაში დამატებითი ფინანსური ნაკადების შემოდინებას და კიდევ ერთი წინგადადგმული ნაბიჯი იქნება, ევროკავშირის საკანონმდებლო სივრცესთან საქართველოს დაახლოვების.

საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლების ანალიზის თანახმად, სადაზღვევო კომპანიებმა უკეთ ისწავლეს რისკების მართვა და სადაზღვევო პროდუქტების მარკეტინგი, რის შედეგადაც წლიდან წლამდე იზრდება სისტემის ფინანსური მდგრადობის მაჩვენებლები, კერძოდ თუ 2015 წელს ინდუსტრიაში წმინდა მოგება შეადგენდა მხოლოდ 2,6 მილ. ლარს, 2019 წლის მონაცემებით მან შეადგინა 25,1 მილ.ლარი.[14]

ასევე გათვალისწინებულია ევროკავში-

რის მოთხოვნა მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართულებითაც, 2022 წლიდან საქართველოს სადაზღვევო კომპანიებს საწესდებო კაპიტალის მოცულობა გაეზრდებათ 4,2 მილ. ლარიდან - 7.0 მილ. ლ,არამდე. [14]

დასკვნები და რეკომენდაციები:

ამრიგად, როგორც კვლევამ გვიჩვენა საქართველოს სადაზღვევო ინდუსტრია ინტენსიურად ვითარდება და დაზღვევა, როგორც საიმედო მექანიზმი იცავს ადამიანების ქონებრივ და პირად ინტერესს. დინამიურად იზრდება საქართველოს ეკონომიკაში დაზღვევის საკრედიტო და საინვესტიციო შესაძლებლობები. ძალზედ მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ თანმიმდევრულად მიმდინარეობს საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის ევროკავშირის სადაზღვევო სივრცესთან ადაპტაციის პროცესი. ამასთან ერთად:

ბაზარზე მსხვილ სადაზღვევო კომპანიების მიერ სადაზღვევო მომსახურების მაღალი კონცენტრაციისა გამო ვერ ხორციელდება სადაზღვევო ინდუსტრიის სტაბილური განვითარება, მცირდება სადაზღვევო ბიზნესის დივერსიფიკაციის ხარისხი, ფერხდება ბაზარზე ახალი სუბიექტებს შემოსვლა, რის გამოც კლებულობს ფინანსური მომსახურების ამ სექტორში საინვესტიციო შეთავაზებები და სადაზღვევო პროდუქტების გადანაწილების პროცესში რთულდება სამართლიანობისა და გამჭვირვალობის ხარისხის უზრუნველყოფა;

მენეჯმენტში თავს იჩენს სირთულეები, რადგან სადაზღვევო კომპანიების დიდი ნაწილი ყოველდღიური ოპერატიული საქმიანობით არიან დაკავებული და ნაკლები დრო ეთმობა განვითარების სტრატეგის ჩამოყალიბებას, ინვესტიციების მოზიდვის და ახალი სადაზღვევო პროდუქტების შექმნის

მიზნით საინტერესო და ინოვაციური წინადადებების მომზადებას;

მიზანშეწონილია, მომავალში სადაზღვევო კომპანიების მხარდაჭერით და განათლების სამინისტროს ხელშეწყობით, უმაღლეს სასწავლებლებში სპეციალობაზე: „ფინანსები, საბანკო საქმე და დაზღვევა“ გაძლიერდეს ანდრერაიტინგისა და რისკების მართვის მიმართულებით სწავლება, რაც საბოლოო ჯამში ხელს შეუწყობს, ამ ცოდნით აღჭურვილი სპეციალისტებით, სადაზღვევო კომპანიების დაკომპლექტებას;

საქართველოში აგროდაზღვევის სფეროში დაგროვილი პრობლემები გვიჩვენებს, რომ დაზღვევის ამ სფეროს განვითარებისათვის, აუცილებელია სწორედ მცირე ფერმერთა ფინანსური დახმარების მიზნით სახელმწიფოს თანამონაწილეობის სისტემის დახვეწა და სადაზღვევო კომპანიების მხრიდან რისკის კონტროლის ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება. საჭიროა გაიზარდოს სადაზღვევო პროდუქტების ასორტიმენტი. დაჩქარდეს ფერმერთა მხრიდან საკუთრებაში მიწების საჯარო რეგისტრაციის პროცესი. აქტიურად დაიწყოს აგრო პროდუქტების ზარალების შეფასების საერთაშორისო გამოცდილების დანერგვა;

ვფიქრობთ, მოსახლეობის მსყიდველუნარიანობის ზრდასა და სადაზღვევო კულტურის ამაღლებასთან ერთად სიცოცხლის დაზღვევა მომავალში ჩვენი სადაზღვევო ბაზრისთვისაც საინტერესო პროდუქტი გახდება;

სადაზღვევო ბაზარის ზრდას და ინდუსტრიაში დამატებითი ფინანსური ნაკადების შემოდინებას მნიშვნელოვნად გაზრდის ავტომფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის კანონის მიღება და მისი იმპლემენტაცია;

სადაზღვევო ბაზარზე გადაზღვევული პროდუქტების ზრდის ტენდენცია უდაოდ პოზიტიურად უნდა შეფასდეს, რადგან ასეთ დროს გარდა ზარალების ანაზღაურების მაღალი გარანტიისა ჩნდება შესაძლებლობა სადაზღვევო კომპანიებს გამოუნთავისუფლდეთ მეტი დროებით თავისუფალი ფინანსური რასურსები. საქართველოს ბაზარზე მომქმედი გადამზღვეველები არიან საერთაშორისო სადაზღვევო ბაზრისთვის ცნობილი კომპანიები. მათი ცნობადობა ზრდის გადაზღვევისადმი ნდობას და სტაბილურობის შეგრძნებას, რაც ასე მნიშვნელოვანია სადაზღვევო ბაზრის განვითარებისათვის ;

კლიენტურის გაფართოება და მომხმარებლებისთვის ახალი ინოვაციური პროდუქტების შეთავაზება სადაზღვევო ბაზარზე ახალ სადაზღვევო სერვისებზე მოთხოვნის ფორმირების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პირობაა. ეს შესაძლებელია მოქნილი ანდრერაიტინგის , ბრენდინგის და მარკეტინგის სრულყოფის შედეგად. ამავე დროს დარგისთვის, როგორც ფინანსური მომსახურების ინდუსტრიისათვის უაღრესად მნიშვნელოვანია სადაზღვევო მომსახურების კულტურის სრულყოფა. დაზღვეულები კომპანიებთან ურთიეთობის დროს უნდა გრძნობდენ ყურადღებას და თავაზიანობას .დაზღვეულებისთვის ისინი უნდა იყვნენ არა მარტო მათი ფინანსური არამედ მორალური რისკების თანამონაწილეებიც;

ერთი რამ ცხადია, გლობალიზაციისა და საერთაშორისო სადაზღვევო ბაზრიდან წამოსული ზემოქმედების ტალღები მოითხოვს ჩვენ სადაზღვევო ინდუსტრიაში სერიუზულ გარდაქმნებს, რასაც აუცილებლად მოყვება საქართველოს სადაზღვევო ბაზარზე დღეს დამკვიდრებული სტერეოტიპების სერიოზული ტრანსფორმაცია.

REFERNCES /ლიტერატურა

- [1] საქართველოს კანონი, მეწარმეთა შესახებ, კონსოლიდირებული პუბლიკაცია. თბილისი 2019 წ.
- [2] საქართველომ კანონი ,, კონკურენციის შესახებ”. თბილისი 2014 წ.
- [3] საქართველოს კანონი ,,ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ,“თბილისი 2005 წ.
- [4] საქართველოს კანონი,,დაზღვევის შესახებ” თბილისი1996 წ.
- [5] **გოგოლაშვილი გ.** სადაზღვევო საქმე . თბილისი 2010 წ;
- [6] **ვეკუა დ.** საქართველოში სადაზღვევო ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბების ტენდენციები და მისი განვითარების თავისებურებები.გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომათა კრებული. თბილისი, 2012, გვ, 61
- [7] **ვეკუა დ., ვეკუა ი.,** საქართველოში მოსახლეობის სოციალური დაზღვევის მაკროეკონომიკური რეგულირების გზები და მიმართულებები. თბ., 2013
- [8] **სიმონია თ.,** სადაზღვევო ბიზნესის განვითარების პრობლემები და პერსპექტივები საქართველოში, ავტორეფერატი, თბილისი, 2016
- [9] **შათირიშვილი ჯ., კაკაშვილი ნ.,** სადაზღვევო საქმე თბილისი 2012, გვ. 322-323
- [10] **ცერცვაძე ა., ხანთაძე., ვეკუა დ.,** სადაზღვევო საქმე. თბ, 2016
- [11] **ჯანელიძე დ.** დაზღვევის ფორმირებისა და მართვის სრულყოფის მიმართულებები საერთაშორისო ბიზნესში. თბ., 2018
- [12] EUROPE FOR GEORGIA სადაზღვევო ბაზარი ძირეული ცვლილებებისთვის ემზადება. თბილისი 2017 წ. <http://eugeorgia.info/ka/article/607/sadazgvevo-bazari-dzireuli-cvlilebebisvis-emzadeba/>
- [13] Нуруллаев А. Мировой страховой рынок и тенденции его развития ст. 318-319 www.tsue.uz
- [14] www.insurance.gov.ge (სტატისტიკა)
- [15] www.geostat.ge